

dr hab. inż. Waldemar Bojar prof. UTP

Bydgoszcz 28. 06. 2018 r.

Katedra Inżynierii Zarządzania
Wydział Zarządzania
Uniwersytetu Technologiczno-Przyrodniczego
w Bydgoszczy

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
Wydział Nauk Ekonomicznych i Zarządzania
ul. Gagarina 13A, 87-100 Toruń
tel. 056 611 46 08, tel./fax 056 611 22 80
(1152)

Recenzja

Wpłynęło dnia: 2018-07-02 (396)

dysertacji doktorskiej mgr inż. Anny Komarnickiej
pt. „Przedsiębiorczość akademicka w Polsce”

napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. Roberta Karaszewskiego i przy wsparciu promotora
pomocniczego Dr. Andrzeja Lisa.

Ocena potrzeby podjęcia tematu rozprawy

W gospodarce opartej na wiedzy (GOW), w której zarówno wymagania konsumentów a także konkurencja między podmiotami gospodarczymi szybko wzrastają, a z drugiej strony zmieniają się modele biznesu oraz struktury gospodarcze w wyniku turbulentnego postępu w zakresie technologii, IT czy logistyki, coraz trudniej na poziomie państw i/lub ich ugrupowań integracyjnych uzyskać stabilny rozwój gospodarczy. W wyniku procesów szybkiej cyfryzacji oraz automatyzacji i mechanizacji procesów wytwórczych pojawiają się także permanentne problemy społeczne związane z bezrobociem. W związku z powyższym politycy i inne podmioty odpowiedzialne za procesy rozwoju gospodarczego widzą możliwości jego stymulowania m.in. poprzez wspieranie przedsiębiorczości. Firmy opierające w GOW swoje działania na wysokich kompetencjach specjalistów, muszą poszukiwać wsparcia w centrach naukowo-badawczych i na uczelniach, których model na przełomie XX i XXI wieku zaczął ewoluować od tradycyjnego – humboldtowskiego w kierunku modelu fraktalnego uniwersytetu przedsiębiorczego, gdzie transfer wiedzy już nie jest jednokierunkowy od uczelni do jej otoczenia, ale także na odwrót, od otoczenia, np. z biznesu do uczelni.

W takim świetle podjęty przez Doktorantkę problem przedsiębiorczości akademickiej (PA) w Polsce jawi się jako ważny w kontekście poszukiwań nowych dróg stymulacji rozwoju gospodarczego kraju.

Autorka słusznie odwołuje się do dużej wysokości kwot dotacji środków publicznych przeznaczanych na rozmaite programy i projekty wspierające przedsiębiorczość i innowacyjność, w tym przedsiębiorczość akademicką. Wskazując trafnie na pole niewiedzy w obszarze PA – jej determinanty, efekty rozwoju, bariery, szanse czy zagrożenia, Autorka pominęła moim zdaniem jednak ważny wyróżnik oceny znaczenia problemu rozwoju PA, nie przytaczając wskaźników ilościowych wskazujących na wagę efektów rozwoju AIP na tle całej krajowej gospodarki, jak np. poprzez porównanie ilości przedsiębiorstw w Polsce ogółem i tych utworzonych w wyniku inkubacji, czy innych twardych efektów rozwoju tej formy przedsiębiorczości. Autorka słusznie wiążąc rozwój przedsiębiorczości z rozwojem innowacyjności, mogłaby także wskazać krytycznie na porażki w procesie wdrażania innowacji, których liczba, jak wskazują badania, jest większa niż sukcesów.

Cel pracy, hipotezy, metody badawcze

W podjętej przez Autorkę problematyce badawczej zidentyfikowano trafnie na, podstawie studium literatury, luki poznawcze stanowiące kluczowe uzasadnienie podjęcia niniejszego tematu badawczego: lukę metodyczną, lukę empiryczną oraz lukę praktyczną. W rozprawie starano się w jakimś stopniu te luki wypełnić. Takie założenie uzasadnia w pełni sformułowany główny cel pracy, którym było dokonanie oceny funkcjonowania przedsiębiorczości akademickiej w Polsce w kontekście działania Akademickich Inkubatorów Przedsiębiorczości (AIP). Zaproponowane szczegółowe cele badawcze pozwalające zrealizować cel główny w pełni korespondują ze szczegółowymi problemami badawczymi oraz hipotezami. Zakresem celów szczegółowych objęto identyfikację profilu działalności, branż i zasięgu działania firm prowadzonych w AIP, motywy i uwarunkowania tworzenia firm w ich strukturze, formy i metody wsparcia ze strony inkubatorów, ocenę poziomu satysfakcji startupów z funkcjonowania w AIP, ocenę roli i znaczenia inkubatorów dla wsparcia inicjatyw przedsiębiorczości akademickiej oraz ich działań promocyjno-marketingowych jak również identyfikację uwarunkowań i ocenę przygotowania startupów do samodzielnego funkcjonowania po opuszczeniu inkubatora.

Hipotezy badawcze, bezpośrednio korespondujące z celami szczegółowymi pracy, dotyczyły weryfikacji sześciu stwierdzeń: po pierwsze, iż dominującą branżą wśród firm prowadzonych przez startupy w strukturach AIP jest szeroko rozumiany sektor IT, branża informatyczna, po drugie najczęstszym czynnikiem determinującym podjęcie decyzji o założeniu firmy w strukturze inkubatorów przez osoby młode są niskie koszty prowadzenia działalności, po trzecie opieka prawna i system pomocy prawnej należą do najslabiej ocenianych usług w inkubatorze, po czwarte AIP są dobrą alternatywą dla osób, które nie mają możliwości na założenie własnej działalności gospodarczej, ale mają pomysł na biznes, po piąte akcje promocyjne na uczelniach oraz organizacja spotkań dla studentów z przedsiębiorcami z inkubatora, którzy odnoszą sukcesy w biznesie należą do głównych działań marketingowych, które mogą istotnie wpłynąć na ich rozpowszechnienie wśród młodzieży akademickiej w przyszłości i po szóste inkubatory w stopniu dobrym przygotowują startupy do prowadzenia samodzielnej działalności gospodarczej.

Należy podkreślić niezwykle starannie przemyślaną i trafnie wybraną do realizacji wyżej sformułowanych celów badawczych przez Autorkę metodykę pracy, następnie precyzyjne zaplanowanie i wykonanie badań adekwatnymi do zaproponowanej metodyki technikami oraz wysoką pracowitość procesu badawczego.

W ramach realizacji przyjętych w dysertacji celów, weryfikacji sformułowanych hipotez badawczych oraz odpowiedzi na postawione pytania badawcze dokonano analizy źródeł wtórnych wraz przeglądem literatury przedmiotu oraz przeprowadzono własne badania empiryczne, z zastosowaniem metodologii mieszanej. Badania przeprowadzono w latach 2014-2016, w ramach realizacji projektu finansowanego ze środków budżetowych na naukę w latach 2013- 2016 w ramach programu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego pod nazwą „Diamentowy Grant”. W ramach ogólnopolskich badań empirycznych Autorka zrealizowała badania ilościowe wśród startupów prowadzących firmy w sieci AIP – Fundacji Akademickie Inkubatory Przedsiębiorczości (FAIP), badania jakościowe wśród pracowników i z przedstawicielami kadry zarządzającej AIP FAIP oraz na podstawie opinii

doświadczonych praktyków biznesu, pełniących funkcje mentorów AIP jak również badania eksperckie przeprowadzone z naukowcami, psychologami biznesu, trenerami biznesu, coachami i z ekspertami posiadającymi kilkunastoletnie doświadczenie zarówno w doradztwie dla MŚP jak i w instytucjach otoczenia biznesu w dziedzinie inkubacji przedsiębiorczości i innowacji.

Tak wszechstronna metodyka badań pozwalająca analizami jakościowymi weryfikować pomiary ilościowe, na pewno przyczyniła się do osiągnięcia przez Autorkę dużej wiarygodności i precyzji uzyskanych wyników badań.

Ocena merytoryczna pracy

Opiniowana dysertacja składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów, streszczenia, wykazu skrótów, spisów: map, rysunków, tabel, wykresów oraz bibliografii i załączników.

W spisie literatury znajdują się łącznie 252 pozycje, w tym ponad 50 pozycji zagranicznych. Załączniki obejmujące łącznie 48 stron niezwykle szczegółowo i komunikatywnie dokumentują przeprowadzone przez Autorkę dysertacji badania. Zamieszczono 10 załączników obejmujących m. in. wzory listów kierowanych do kadry zarządzającej AIP, pisma o udostępnienie baz danych startupów, kwestionariusze ankiety i wywiadów oraz wzory wiadomości e-mail adresowanych do startupów.

Dwa pierwsze rozdziały opiniowanej pracy mają charakter teoriopoznawczy, natomiast pozostałe trzy stanowią część empiryczną. W rozdziale trzecim opisano metodykę badań.

W rozdziale pierwszym wyjaśniono podstawowe pojęcia związane z przedsiębiorczością akademicką, a więc istotę, znaczenie i zakres przedmiotowy polskiej przedsiębiorczości akademickiej. Zawarto w nim przegląd istniejących definicji przedsiębiorczości akademickiej, ukazano jej zasoby oraz specyficzne cechy jako szczególnego przypadku przedsiębiorczości. W tym rozdziale przybliżono także aktualne uwarunkowania prawne i systemowe PA, realizowaną politykę Unii Europejskiej w obszarze badań naukowych i innowacji oraz niektóre instrumenty i programy, które powinny sprzyjać rozwojowi przedsiębiorczości akademickiej w UE i w Polsce. Dokonano tutaj także charakterystyki wybranych wiodących form wsparcia aktywności przedsiębiorczej i innowacyjnej, które tworzą wyposażenie instytucjonalne działające na rzecz biznesu. Rozdział jest bogato ilustrowany wieloma rysunkami, schematami, tabelami i kolorowymi mapami, co podnosi komunikatywność przekazu treści i porządkuje prezentowany materiał. Uważam, że treść rozdziału pierwszego jest logiczna i spójna z realizowanym celem pracy. W rozdziale zabrakło jednak moim zdaniem chociażby krótkiego, lecz krytycznego ustosunkowania się Autorki do innych opinii niż powszechnie artykułowane co do zasadności wydatkowanych środków publicznych na otoczenie instytucjonalne biznesu, a którego misją jest wspieranie przedsiębiorczości i innowacyjności. Mam na myśli kwoty wydatkowane i konsumowane przez przerośnięty aparat biurokratyczny obsługujący rozmaite programy i projekty wsparcia, co można mierzyć np. liczbą firm i instytucji powstających bezpośrednio w wyniku zabsorbowania pojawiających się środków unijnych w czasie ich realizacji oraz liczbą tych podmiotów, które po zakończeniu projektów przetrwały, prowadząc własną i w pełni samodzielną działalność. W omawianym rozdziale napotkano błędy stylistyczne na s. 8 i s. 14 oraz błędy gramatyczne na s. 37.

Drugi rozdział stanowi opis infrastruktury wsparcia przedsiębiorczości akademickiej na przykładzie Akademickich Inkubatorów Przedsiębiorczości. W tej części pracy dokonano przeglądu definicji AIP, jak również zarysowano pierwsze próby adaptacji koncepcji inkubatorów. Ponadto opisano w nim rolę i misję inkubatorów, wskazano zadania, jakie realizują oraz dokonano ich klasyfikacji ze względu na specyfikę organizacyjną. Zilustrowano także przyrost ośrodków AIP oraz infrastrukturę stworzoną w inkubatorach w układzie regionalnym. Staranna ilustracja graficzna prezentowanych faktów w tym rozdziale czyni także przekaz treści bardzo komunikatywnym. Zabrakło, moim zdaniem, podjęcia próby oceny efektywności wykorzystania funduszy wsparcia dla AIP w kontekście odniesienia się Autorki do niezbędnych w tej kwestii innych zobiektywizowanych mierników lub chociażby ustosunkowania się do prób podejmowanych w tym względzie np. w innych krajach.

W rozdziale trzecim przedstawiono szczegółowo metodykę przeprowadzonych badań empirycznych. Zdefiniowano lukę metodyczną, wyrażającą się brakiem narzędzi pozwalających na ocenę standardu działań oraz efektów skuteczności działań AIP, lukę empiryczną związaną z niewystarczającą analizą i oceną poziomu satysfakcji startupów z funkcjonowania w AIP oraz lukę praktyczną dotyczącą niedostatków w zakresie systematycznego monitorowania działalności AIP oraz możliwości uzyskania wiedzy i pełnych, rzetelnych danych statystycznych o tym, jaki odsetek startujących biznesów faktycznie utrzymuje się na rynku po opuszczeniu inkubatora. Należy podkreślić profesjonalizm Autorki w doborze i wielkości próby badawczej. Także opis organizacji i przebieg badań został nie tylko zaprezentowany perfekcyjnie w postaci tabel, map i rysunków, wykresów oraz zrzutów ekranów przedstawiających bardzo szczegółowo i przejrzysto obiekty badawcze np. ich rozmieszczenie przestrzenne, atrybuty zróżnicowane w zależności od podmiotu badań – przedstawiciele ekspertów, mentorów kadry zarządzającej AIP, czy startupów, ale także w pełni zrealizowany. Należy podkreślić także prawidłowe użycie specjalistycznych narzędzi w badaniach, jak np. IBM SPSS Statistics 24.0 oraz pakiet Microsoft Excel czy język R zastosowany do zbudowania map. O spójności i logiczności przeprowadzonego procesu badawczego świadczą zaprezentowane na rys. 3.1 etapy analizy wyników w ramach przeprowadzonych badań jakościowych. W rozdziale 3 dostrzeżono drobne błędy językowe typu literowego, interpunkcyjnego i gramatycznego na stronach: 101-103, 112, 113, 115, 116 i 119, 121, 124-125, 127 i 130. Sporadycznie w omawianym rozdziale jak i w innych częściach pracy niewłaściwie użyto kropek jako separatorów liczb dziesiętnych (w notacji angielskiej) oraz przecinków dla oddzielenia liczb całkowitych.

W rozdziale czwartym zaprezentowano wyniki uzyskane w ramach przeprowadzonych badań empirycznych. Podobnie jak w poprzednich rozdziałach, Autorka zaprezentowała perfekcyjnie bardzo obszerny materiał w postaci tabel, map i rysunków i wykresów przedstawiających bardzo szczegółowo i przejrzysto uzyskane rezultaty. Zastosowane rozmaite skale pomiarów badanych cech obiektów badawczych oraz ich omówienie jest rzeczowe oraz w odpowiednim stopniu syntetyczne, co pomaga odbiorcy odczytać najistotniejsze rezultaty badania. Przedstawione szczegółowo w kolejnych sześciu podrozdziałach wyniki badań własnych Autorki objęły odpowiednio zakres przedsiębiorczości akademickiej w Polsce m. in. w układzie regionalno-terytorialnym i sektorowym, proces zakładania firmy w strukturze AIP, formy oraz metody wsparcia

przedsiębiorstw ze strony AIP oraz ocenę satysfakcji startupów z funkcjonowania w inkubatorach, rolę i znaczenie ośrodków inkubacji we wsparciu przedsiębiorczości akademickiej a także działalność promocyjno-marketingową inkubatorów i wreszcie przygotowanie przedsiębiorców w nich działających do samodzielnego funkcjonowania na rynku. Ten ostatni aspekt oceny wydaje się być najtrudniejszym, ale jednocześnie najbardziej kontrowersyjnym, ponieważ czynników determinujących istotnie powodzenie lub niepowodzenie firmy wywodzącej się z AIP na rynku może być znacznie więcej jak np. branża, cykl koniunktury, zmiany w otoczeniu bliższym i dalszym, itp.

W rozdziale 5 Autorka podsumowuje uzyskane wyniki badań, wyciąga wnioski i proponuje pewne rekomendacje. Rezultaty badań zaprezentowane w rozprawie pozwoliły Autorce w sposób przekonywujący zweryfikować sformułowane hipotezy badawcze. W efekcie pięć spośród sformułowanych hipotez badawczych zostało zweryfikowanych pozytywnie, gdyż ustalono, że nie ma podstaw do ich odrzucenia. W jednym przypadku natomiast, analiza wyników badań nie potwierdziła sformułowanej hipotezy badawczej. Badania wykazały bowiem, że Akademickie Inkubatory Przedsiębiorczości w stopniu przeciętnym przygotowują startupy do prowadzenia samodzielnej działalności gospodarczej po opuszczeniu inkubatora. Na stronach: 153, 169, 172, 197, 203, 212, 227, 229, 244 i 247 dostrzeżono błędy językowe o różnym charakterze. Zabrakło, w mojej opinii, w analizie uzyskanych rezultatów ścisłego zdefiniowania i oddzielenia a potem oceny wiedzy i umiejętności, które to pojęcia są nieraz przez Autorkę używane zamiennie lub łączone razem (np. zob. s. 246), a przecież jak wynika to nawet z Krajowych Ram Kwalifikacji i efektów kształcenia studentów, to są dwie zupełnie różne sprawy. Można bowiem posiadać duże zasoby wiedzy i nie umieć ich wykorzystać w biznesie. Poza tym w analizie przestrzenno-branżowej zabrakło także nawiązania do wpływu czynników zewnętrznych na dynamikę rozwoju AIP w poszczególnych województwach i ośrodkach.

Przeprowadzone badania i uzyskane wyniki, poza weryfikacją hipotez, pozwoliły również Autorce na sformułowanie trafnych uogólnień teoretycznych, stanowiących nową wiedzę dotyczącą Akademickich Inkubatorów Przedsiębiorczości w aspekcie ich działań praktycznych.

W rozprawie wskazano także propozycje działań, które mogą być podjęte dla ułatwienia rozpoczęcia działalności firmom po zakończeniu współpracy z AIP. W kontekście praktycznym Autorka opracowała koncepcję narzędzia, skierowanego do startupów, które zakończyły działalność w ramach AIP w kraju. Przy pomocy skonstruowanego narzędzia możliwe jest pozyskanie wiedzy na temat dalszych losów i sytuacji startupów, które opuściły inkubatory. Takie narzędzie, oprócz mierzenia postępów w rozwoju AIP, mogłoby ułatwić również proces decyzyjny w zakresie wsparcia finansowego i pomogłoby wskazać te instytucje, które potrafią w sposób efektywny wykorzystać środki publiczne z korzyścią dla otoczenia na poziomie lokalnym bądź regionalnym, a tym samym rokować największe nadzieje. Ponadto niniejsza rozprawa doktorska, jak stwierdza Autorka, daje podstawę do prowadzenia dalszych badań w tym obszarze, ale nie wskazuje konkretnych ich kierunków. W domyśle chyba jednak chodzi głównie o śledzenie losów firm wywodzących się z AIP po ich wyjściu z inkubatora, np. przy pomocy zaproponowanego narzędzia.

Przedstawione w rozdziale 5 dysertacji rekomendacje byłyby o wiele lepiej uzasadnione, gdyby przed ich sformułowaniem Autorka przeprowadziła dyskusję wyników badań własnych na tle wyników studiów innych autorów, a w szczególności zagranicznych, którzy to w moim odczuciu bazują na bogatszych doświadczeniach rozwoju przedsiębiorczości akademickiej, co pomogłoby odnieść sytuację PA w Polsce do pewnych wzorców np. w krajach Europy Zachodniej.

Pytania i zagadnienia do dyskusji

1. W jaki sposób można by ocenić efekty rozwoju przedsiębiorczości akademickiej w Polsce w oparciu o inną niż zaproponowaną w dysertacji koncepcję.
2. W jaki sposób otoczenie zewnętrzne Akademickich Inkubatorów Przedsiębiorczości działających w kraju, wpływa zdaniem Autorki na poziom i ocenę świadczonych przez nich usług.
3. Jakie czynniki zewnętrzne mogłyby być, zdaniem Autorki, ważnymi stymulatorami rozwoju MMŚP, w tym firm pochodzących z inkubatorów.

Podsumowanie recenzji

Uwzględniając wszystkie powyższe opinie, oceny i uwagi stwierdzam, że recenzowana rozprawa doktorska stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, ponieważ rzeczywiście wypełnia w pewnym stopniu zdefiniowane luki poznawcze w zakresie przedsiębiorczości akademickiej w Polsce. Autorka wykazała ogólną wiedzę teoretyczną z obszaru nauk o zarządzaniu oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

W mojej opinii rozprawa mgr inż. Anny Komarnickiej pt. „Przedsiębiorczość akademicka w Polsce” napisana pod kierunkiem prof. dr hab. Roberta Karaszewskiego i przy wsparciu promotora pomocniczego Dr. Andrzeja Lisa spełnia wymagania stawiane rozprawom doktorskim określone w odnośnej ustawie.

Wnoszę, więc o jej przyjęcie przez Radę Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu i dopuszczenie do publicznej obrony.

